

חייבים לנצח את האויבים שפועלים בתוכנו: פייסבוק, אינסטגרם, גוגל, טיקטוק וטלגרם

בעוד שכלי התקשורת וגם האתרים המסורתיים מחויבים לציית לחוק ולנהוג באחריות – אצל הרשתות המצב הפוך והן מפיצות רעל ושנאה בשביל להגדיל רווחים. כדי לנצח את המונופולים הדיגיטליים עלינו לשנות מיד את החוק בישראל ולהטיל אחריות עליהם ועל מנהליהם, בשל הפצת תכנים הכוללים טרור והסתה בישראל

התראות במייל

גיא רולניק

27 באוקטובר 2023

1. הזוועות שהתרחשו בשבת, ה-7 באוקטובר, בעוטף עזה ילוו מיליוני ישראלים ויהודים בכל העולם שנים ארוכות. לא רק בגלל דרגת הברבריות, האמזריות והרוע של מחבלי חמאס שרצחו ושרפו תינוקות לנגד עיני הוריהם והורים לנגד עיני ילדיהם – אלא משום שהמחבלים מילאו את הוראות מפקדיהם לתעד הכל באמצעים הטכנולוגיים הנפוצים ביותר: מצלמות ג'פרו, פייסבוק לייב וסרטונים שהופצו בטלגרם.

הנשק של הטרור אינו רק האלימות, הרצח, הרובים, האקדחים, הסכינים וחומרי הנפץ, אלא בימוי הזוועה, כך שתהיה לה השפעה פסיכולוגית על מי שאינו נוכח בה, באמצעות ההצגה, התיעוד וההפצה. מטרת הטרור היא להטיל אימה, ולהכניע את רוחו של הציבור או מקבל ההחלטות, ובעידן מנהיגים כמו ולדימיר פוטין והרשתות, גם ליצור כאוס ולזרוע חוסר אמון בכל מקום שאפשר ברחבי העולם.

מיליוני ישראלים ויהודים בכל העולם מבועתים זה 20 יום, משום שנחשפו ישירות או דרך חברים וקרובי משפחה לסרטונים המחרידים שיצר חמאס בזמן שטבח בנו –

מראות ששום אדם שאינו פתולוג או לוחם מקצועי בטרור אמור לראות. אבל לא רק ישראלים נחשפו לסרטונים האלה — חלקם שודרו בלייב, בזמן אמת, בשבת בבוקר, באמצעות הרשתות החברתיות, ובראשן פייסבוק וטלגרם, בכל העולם.

לטרור היסטוריה ארוכה בכל העולם, אבל מעולם לא היו לו כלים אפקטיביים יותר לזרוע כאוס ופחד ולפורר חברה מאשר הרשתות החברתיות, שנהפכו בידי תנועות טרור מתוחכמות לנשק ההשמדה ההמונית של המאה ה-21 — השמדת ביטחונם של אזרחים, השמדת אמונתם במוסדות דמוקרטיים, השמדת האמת והשמדת היכולת של קבוצות אתניות, דתיות, לאומיות לחיות יחדיו.

2. אפליקציית טלגרם חסמה בתחילת השבוע את הגישה לערוצי חמאס וגדודי עז אדין אל-קסאם, ששידרו בשבועיים האחרונים סרטונים מזעזעים ואת התעמולה המחרידה שנלוותה אל הפלישה, הרצח וההרס בעוטף עזה. טלגרם לא עשתה את זה מרצונה — המהלך נכפה עליה על ידי החברה השלישית בגודלה בעולם — קבוצת אלפאבית (גוגל), המונופול השולט בגישה של רוב העולם לאינטרנט. אלפאבית שולטת גם באנדרואיד — מערכת ההפעלה שבאמצעותה יותר מ-70% ממכשירי הסלולר בעולם מתחברים לאינטרנט.

מדוע הורתה אלפאבית לטלגרם לחסום את הערוצים של חמאס רק השבוע? הרי חמאס מוגדר כארגון טרור על ידי הממשל האמריקאי יותר מ-25 שנה והוא מפיץ תעמולה והסתה לטרור בכל העולם בצורה גלויה זה עשרות שנים — ובכוח, עוצמה ותפוצה כפולה ומכופלת בשבועות האחרונים. אלפאבית, כמו קבוצת מטא (פייסבוק) וטלגרם, עושה לרוב את המינימום הנכפה עליה כדי לחסום תכנים רעילים, מסוכנים והרסניים — כי זה מנוגד לאינטרס העסקי שלה. אלפאבית חסמה את טלגרם רק בעקבות לחץ ציבורי וחשש מהרגולטורים, בעיקר באירופה.

3. הציבור הישראלי הוצף בסרטוני זוועה, רצח, אונס ושריפה מהסוג שכלי התקשורת מסננים וחוסמים מאז ומעולם. שום רשת טלוויזיה מרכזית, שום אתר, עיתון וערוץ שפועל לפי נורמות עיתונאיות הכי בסיסיות לא פירסם ולא יפרסם את התוכן הזה. לשם כך יש עורכים, נורמות ושיקולים של אחריות לציבור. אלה נמצאים בתחתית סדר העדיפויות של ענקיות הטכנולוגיה והרשתות החברתיות — החל בפייסבוק והחטיבות שלו וואטסאפ ואינסטגרם, עובר באלפאבית והחטיבות שלה — יוטיוב ואנדרואיד, ובטיקטוק שחודרת ישירות לתוך הראש והמוח של מאות מיליוני ילדים וצעירים, וכלה בטלגרם. אצלן כמעט הכל מותר, אין שומר בשער ואין נורמות של אחריות לציבור. הגרועה מכולן היום היא כנראה טוויטר — שם הבעלים החדשים, האיש העשיר ביותר

בעולם, הפך היעדר כל נורמה של אחריות לציבור לדגל שלו, שאותו הוא נושא בגאון כשמאות מיליוני אוהדים צועדים אחריו ומריעים לו.

הגישה של ענקיות הטכנולוגיה וכמעט כל הרשתות החברתיות להפצה של תכנים רעילים, מסיתים, מקטבים ומסוכנים אינה חדשה. לצערנו, אנחנו כותבים על זה כאן בתדירות עולה בעשור האחרון. הדבר היחיד שהשתנה הוא שהיום הגישה הזאת היא הרת אסון למדינת ישראל ולרבים מהיהודים בעולם שעומדים מול טרור, הסתה, תעמולה וגל אנטישמי מהגדולים ביותר שידע העם היהודי זה עשרות שנים. היא גם הרסנית לערבים אזרחי ישראל, ולכל מי שרוצה לחיות כאן יחד, בעתיד, בצורה שפויה. הרעל שזורם ברשתות אינו רק סרטוני האימה שהפיץ חמאס — חלק גדול ממנו הוא מתוצרת עצמית ישראלית — מכונות רעל מקומיות שמשרתות בעיקר את השלטון ואת ראש הממשלה. זה מתאים, שוב, לרווחים של הפלטפורמות האלה, וזה מתאים לסוכנות הכאוס בעולם, רוסיה ואיראן, וכאן.

4. טוויטר, טלגרם, וואטסאפ, פייסבוק, טיקטוק ויוטיוב מפיצות באפקטיביות עצומה רעל, הסתה, שקרים, דיס־אינפורמציה ומיס־אינפורמציה, באמצעות האלגוריתמים והטכנולוגיות המתקדמות ביותר בעולם: עשרות אלפי המהנדסים שלה, מהטובים בעולם, משכללים ללא הרף את מכונות ההפצה האלה. הם כמובן לא מעוניינים להרעיל, לשקר או להסית לטרור. זה רק "נוזק היקפי" למטרה היחידה שלהם: למקסם את השימוש, האינטראקציה, הזמן, ההתמכרות של כולנו לשירותים שלהם — כדי למקסם הכנסות ורווחים. בניגוד לערוצי הטלוויזיה וכלי התקשורת המרכזיים, הפלטפורמות הדיגיטליות פטורות בפועל מכל אחריות לתכנים שהן מפיצות: אין פילטר, אין עורכים, אין שיקול דעת. הן אינן חשופות לשום עבירה שנועדה לשמור על תושבי המדינה מפני הסתה וטרור, אף שהן אלה המאפשרות את זרימתם של כל תכני האימה, הטרור והאנטישמיות.

חשוב לחזור ולהסביר: בעוד שכלי התקשורת וגם האתרים המסורתיים חייבים להביא בחשבון חשיפה משפטית להפרות הדין וחשיפה לפגיעה באמינות ובמוניטין שלהם, שהם בדרך כלל חלק מהמודל העסקי או התרבות הארגונית — ולכן מנסים להימנע מלהסית לטרור ולהפיץ שקרים ביוזעין — אצל הרשתות המצב הפוך. הרשתות לא נתונות לאסדרה משפטית ברורה, הפקרות של המדינות. וכך, התכנים הטרוריסטיים האלה, שמובילים לעוד טראפיק, שמשמעותו גידול אדיר בהכנסות שלהן מפרסומות — לא חשופים לתביעה ברורה. כך שלמעשה יש להן אינטרס ישיר בהפצת חומרים שמביאים לריבוי צופים והמדינה שותקת ומשחקת לידיהן, וחמור מכך — האויב.

נסו לחשוב רק על עצמכם בשנים האחרונות ובעיקר בשלושת השבועות האחרונים: על תדירות השימוש שלכם, של הילדים שלכם ושל ההורים שלכם באפליקציות ובשירותים האלה. כמה שעות ביום אתם דבוקים למסכים האלה? כל מספר עד 18 שעות ביממה יכול להיות תשובה אמיתית בימים אלה. לשם כך בנויות המכונות האלה. שתי החברות הגדולות ביותר בתחום — גוגל (אלפאבית) ופייסבוק (מטא) — יכניסו השנה כ-400 מיליארד דולר מפרסום.

5. גוגל ופייסבוק הן לא רק שתיים מחמש החברות הגדולות בעולם והשער שדרכו נאלצים מיליארדי אנשים להיכנס לאינטרנט, הן גם שניים מהעסקים הרווחיים ביותר בהיסטוריה האנושית — ואת זה חייבים לזכור כשדנים במתרחש בשלושת השבועות האחרונים. אנחנו מכנים את המונופולים הדיגיטליים בטעות "רשתות חברתיות" — אף שהשינוי שהן עשו באלגוריתמים שלהם הפך אותן לפני עשור לאנטי-חברתיות בעליל ולמפיצות רעל.

לקומץ החברות האלה יש יותר משאבים כלכליים ושליטה בטכנולוגיות מתקדמות, מהנדסים ופיתוחי בינה מלאכותית, מאשר לכל יחידות הסייבר של כל שירותי המודיעין במערב יחד. אם יש חברות שיכולות לפתח כלים ליירוט ומלחמה בהסתה וטרור — אלה החברות עם המשאבים הכלכליים והאנושים המתאימים ביותר. אבל אין להן שום תמריץ להשקיע את הסכומים המשמעותיים הנדרשים לחיסול התופעה, שממנה הן מרוויחות סכומי עתק. בעתות משבר הן מיד מוציאות הודעות לעיתונות על הירתמותן לסיוע רשויות המדינה והביטחון. בכך הן רק מסייעות לעצמן להשכיח מהרשויות את התרומה שלהן לכאוס שמתפשט בכל העולם והופיע אצלנו באוקטובר 2023, באופן המחריד והמפחיד ביותר.

6. כיצד הגענו למצב הזה, שבו תאגידי־על בינלאומיים המציאו את המונח "רשתות חברתיות", שמאחוריו מסתתרת תעשייה עולמית של הפצת קיטוב, שקרים, טרור ואימה, החוסה תחת פטור בפועל מאחריות לתכנים, ולרוב גם חוקים שמקשים על אזרחים, משתמשים ונפגעים לתבוע אותן או לעשות עליהן כל רגולציה? במהלכים נסתרים דחפו החברות האלה ושיכנעו בהצלחה ממשלות ואליטות בעיתונות, באקדמיה וברגולציה כי הן מקיימות את הרעיון שחופש מוחלט של דיבור, מכל סוג, הוא הערך העליון בדמוקרטיה בחברה המודרנית, העולה בחשיבותו אף על הערך של חיי אדם, יציבות מוסדות דמוקרטיים, חתירה לאמת והיכולת לחיות בצוותא בצורה הוגנת וסבירה. הן גם גרמו לאנשים רבים לחשוב שהאלגוריתמים שלהם מקדמים את הצפת וקידום האמת, בעוד שבפועל האלגוריתמים מקדמים את מה שמחולל יותר תנועה ושימוש של הצרכן ברשת — כל מה שוויראלי: מקטב, מסית, פרובוקטיבי,

מפחיד ואלים, שיוצר חשיפה מהירה של צופים ברחבי העולם וממגנט עוד אנשים לפלטפורמה הרעילה.

תומכי המונופולים הדיגיטליים טוענים שבניגוד לכלי התקשורת המסורתיים, שלוקים במחלות רבות, הרשתות החברתיות הן התרופה לכשלי העיתונות, בעיקר בכל הנוגע למתן קול לגורמים שונים להביע דעותיהם. ובדמוקרטיה הרי הבעת דעות היא ערך חשוב, יש שיכנו "עליון". זאת הטעיה כפולה.

ראשית, לחופש הביטוי יכולות להיות גם תוצאות שליליות כמו הסתות ושקרים, ולכן מבחינה ערכית ומוסרית הוא אינו מוחלט. הוא עלול להזיק לגמרי עם התכנים רעילים ובעוצמה אדירה שבידי קומץ חברות ענק, שהפוליטיקאים חוששים להתעמת איתן ומעדיפים להשתמש בכליהן. בתנאים של אי־שוויון קיצוני וחוסר מחויבות לאמת מצד מי שמשמיע אותו, הוא מחריב את האמת והיכולת לזהותה. הוא עלול להסית, לפלג ולהוביל להרס והרג. שנית, לחופש הביטוי גבולות משפטיים, ואלה נקבעו בחוקי המדינה וחלים על כל כלי התקשורת, בעוד שההגבלות האלה לא חלות על "הרשתות החברתיות".

הרשתות, במודל הנוכחי שלהן שהחל להתפשט לפני עשור, לא באמת פתרו שום מחלה בתקשורת המסורתית, אלא רק החמירו אותן שבעתיים. ההשפעה השלילית של הרשתות החברתיות, להעדיף את ההפצה המיידית והוויראלית על פני בירור האמת, חילחלה בעוצמה לכלי התקשורת המסורתיים, שהחלו לאמץ את ההיגיון והשיטות שלהם: העיתונות אימצה את התרבות האלגוריתמית. היא לא ממתינה לאמת מידע. היא מנסה להתחרות במהירות, בשטחיות ובתכנים שמעוררים את הרגשות המקוטבים.

7. אנחנו מסמנים את חמאס ואת איראן כאויבים שלנו, ויש כאלה שמוסיפים את רוסיה, שיש לה רקורד ארוך של הפעלת מערכות כאוס דיגיטליות בכל העולם. אבל חייבים להבין שיש לנו אויבים לא פחות חזקים ומסוכנים — אלה שנותנים את הכלים לאויבינו הגרועים ביותר. הם פרי העולם המערבי, המחנה שלנו לכאורה. הם מתקדמים, הם נסתרים ולא אומרים שהם רוצים לרצוח יהודים, להפך — הם תמיד מופיעים בשעת משבר עם פנקסי צ'קים ועם הטכנולוגיות שלהם ומציעים עזרה. בישראל הם נהנים ממעמד כלכלי וחברתי יוצא דופן בגלל היותנו "סטראטאפ ניישן". אבל הם מטעים אותנו. כי הם אלה שנותנים את הכלים הכי מתקדמים לגורמי הטרור להתפתח ולהתעצם, וחמור מכך — לזרוע אימה ופחד. הרשתות לא מחזיקות טילים ופצצות — אך הן מאפשרות לרוצחים נתעבים להציג את מעלליהם בארץ ובעולם במסווה של "חופש ביטוי", לגייס מחבלים ופעילים וגם לשווק את עצמם בכל העולם

כלוחמי חופש — כפי שראינו בקמפוסים של כמה מהאוניברסיטאות המובילות בעולם בשבוע האחרון.

8. אנחנו עוסקים ללא הרף במזוודות הדולרים שהגיעו לחמאס מקטאר, מהרשות הפלסטינית ובעיקר מאיראן — אבל לא מעוניינים לראות מה תרומת הרשתות להפצתם של הטרור, השנאה, האנטישמיות וההסתה, שמתפשטים בכל העולם ובישראל כמו שלא ראינו מעולם.

אנו עומדים מול אתגרים ביטחוניים מהקשים ביותר שידענו מאז הקמת המדינה, במלחמה קשה ועקובה מדם ומול גל אנטישמיות חסר תקדים. זאת העת לשנות את כללי המשחק של הפצת הטרור, האימה, השנאה והקיטוב החברתי, כדי שנוכל לשרוד כמדינה וכלאום וכחברה צודקת, הוגנת, שפווה וסבירה. בשלב הראשון עלינו לשנות מיד את החוק בישראל ולהטיל אחריות על המונופולים הדיגיטליים ועל מנהליהם, בשל הפצת תכנים הכוללים טרור והסתה בישראל, יחד עם תכנים שמטרתם לפגוע במוסדות הדמוקרטיים של המדינה, אחרת לא נוכל להתקיים לאורך זמן כחברה במדינה דמוקרטית. אנחנו גם צריכים לחוקק חוקים ברורים, כך שכל ענקיות הטכנולוגיה שפועלות בישראל ומכניסות כאן מיליארדי דולרים ופועלות מול מיליוני משתמשים יהיו כפופות לדין הישראלי ולבתי המשפט בישראל.

כמובן שזאת רק ההתחלה: נדרשת רגולציה גלובלית על הרשתות החברתיות, שתיאלץ אותן לקחת אחריות על התכנים שהן מפיצות ולפעול כדי לחסל או להקטין את השימוש לרעה שעושים הגורמים הרעילים והמסוכנים ביותר בעולם בפלטפורמות שלהם. הרגעים הדרמטיים האלה, שבהם חוב העולם המערבי מבין שהמזרח התיכון עשוי להיות חבית אבק השריפה שתצית לא רק את כל האזור, אלא דברים רחבים וגרועים בהרבה — הוא גם הזמן לשים גבולות ברורים לרשתות האלה ולעצור את הכאוס והרעל שהן אחראיות לו.

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

🔔 רשתות חברתיות 🔔 פייסבוק 🔔 מארק צוקרברג 🔔 טוויטר